

Strossmayerova okružnica uoči vatikanskog sabora.

Dr. A. Spiletak.

U Cepelić-Pavićevoj knjizi J. J. Strossmayer spomenut je na str. 231 »znameniti pastoralni list uoči sabora vatikanskoga (29. lipnja 1869)« među okružnicama što ih je Strossmayer upravio svećenstvu i puku prije nego je počeo izlaziti *Glasnik biskupija bosanske i srijemske* (1873), »u kojem se godinu za godinom, jedna ljepša od druge, redaju glasovite okružnice biskupove«. Na str. 283 iste knjige donesen je ukratko sadržaj spomenute okružnice.

Koliko je meni poznato ta Strossmayerova okružnica u cijelosti nije dosad nigdje objavljena. Njezin autograf sačuvan je među spisima biskupijskog arhiva u Đakovu iz g. 1869. br. 817, pa mislim da će i širu našu i stranu javnost zanimati, ako izađe u »Bogoslovskoj Smotri« onako, kako ju je Strossmayer napisao. Promijenio sam samo pravopis.

Evo te okružnice:

Poljubljena u Isusu braćo!

Krepošću one svete punomoći, koja u crkvi božjoj vjekuje, da božanstvene blagodati krvi i smrti Gospodnje čovječanstvu nikad ne manjkaju; krepošću ključeva nebeskih u sv. Petru svijem njegovim nasljednicima danih, sazvaio je sv. Otac papa Pijo IX, ove godine sabor općeniti u Rim na dan neoskvrnenoga začeca blažene Djevice Marije, komu ću i ja po dužnosti svojoj, ako mi Bog život i zdravlje pokloni, prisustvovati.

Sabori su vazda bili najvažniji časovi u životu crkve i naroda kršćanskih, pak nije dvojbe, da će i sabor koji predstoji, prema težnji i namjeri crkve i prema nuždi i potreboći našega vremena, velike znamenitosti i upliva biti.

Ali baš upravo stoga raznovrsna su mnijenja u svijetu glede sabora crkvenoga. Jedni ga se boje i pred njim predaju veleći: dosta je i onako u svijetu sabora, dosta vijećanja bez znamenite koristi; dosta nesporazumljenja i razdora; što je nužno, da se još i crkveni poglavice sastaju i vijećaju, ter u uzrujanu i onako masu novi kvas nemira i raspra bacaju? S ove strane se sumnja baca i nepovjerenje bûdi obzirom na pitanja, koja bi predmetom saborskih

vijećanja biti mogla, ter bi se možebit i željelo, da se sabor nigda ni ne sastane. Drugi upravo stoga što su sva sredstva, koja mudrost i hitrina ljudska izumi, od male koristi za narode, žele, da se sabor crkveni čim prije sastane, nadajući se od Boga i Duha sv. onomu, čemu ljudska moć ne dopijeva nigda, niti onda kad ju najplemenitija namjera, najodlučnija volja i najprijaznije okolnosti prate.

U broj ovih posljednjih mi svi, poljubljena braćo u Isusu spadamo, jerbo nas sv. vjera uči: da Duh sv. u crkvi i po crkvi Isusovoj djeluje i upravo prilikom sabora crkvenih izobiljem darove svoje dijeli i sv. vjeri na spas čovječanstva nove i nove pobjede sprema i daje.

Da je pak bojazan prvih neosnovana, a ufanje naše temeljito, lako je uviditi i dokazati. Sabori crkveni dvije svrhe imaju. Jednu općenitu, koja se u svim saborima odziva; a drugu posebnu, koja svakomu saboru posebni svoj značaj daje i osobito mjesto u povijesti crkve i čovječanstva opredjeljuje. Ili jedno ili drugo smatrao, svakomu se dobru od sabora nadati imamo.

Što se prvoga tiče: općenita svrha sabora crkvenih drugo ne može biti, niti je igda bila, nego da se biskupi, Duhom sv. postavljeni da vladaju crkvom božjom, da se duhovni oci i pastiri svega svijeta sakupe oko glave svoje i temeljnoga kamena, na komu je Spas sazidao crkvu svoju, da se oko središta svoga u komu zalog jedinstva, života i istine leži, sastanu ter o tomu vijećaju, kako bi sveto zvanje svoje izvrsnije i uspješnije obavljali, kako bi iz neizmjernoga izvora sv. vjere obilnije crpili blagodati i milosti krvi i smrti Gospodnje na spas narodima, kojima predstoje. To je bila svrha svih sabora crkvenih od prvoga do posljednjega.

Prvi sabor, kô što je poznato sazvan je samim sv. Petrom poglavicom apostolskim u Jeruzalem. Porodila se raspra među kršćanima žudijskim i poganskim. Žudije kršćani, čvrsti privrženici starih svojih običaja, zahtijevahu, da se i kršćani iz poganstva obrezuju i pod jaram Mojsijevih zakona stave. Tomu se otimahu kršćani nežudije. Raspra se porodi ljuta i pogibelj, da se među braćom jedne vjere i jednoga ufanja ne izgubi ljubav, bitni taj značaj kršćanskoga života, bez koga sv. vjera male je vrijednosti. Sv. Pavao i Barnaba ne mogavši svojim samim naporom požar ugasiti, podvrgoše stvar saboru i vijeću apostolskomu, i poslije dulje rasprava, uplivom i ugledom najviše sv. Petra i pod njegovom upravom, bje u Duhu sv. odlučeno: da se kršćani nežudije nemaju obrezovati, i osim malih iznimaka, koje su osobite okolnosti onoga vremena zahtijevale, da se nemaju pod jaram Mojsijevih propisa staviti. Uslijed toga se raspra sretno unirila i među braćom ljubav kršćanska sa božanstvenim svojim plodovima opet povratila. Apostoli pak novim kanoti duhom opojeni s još većim uspjehom nego dosle sv. vjeru propovijedahu.

Sabor posljednji, tridentski, prije 300 otprilike godina održan, boriti se imao proti oluji u crkvi božjoj dotad jedva

viđenoj. Ljudi oholi pod izlikom da crkvu božju tobož poprave i vjeru očiste, zamrziše na jaram božjega ugleda i božjih zakona, komu se duh i volja čovječanska bez ogromne svoje štete i bez cjelovitoga rasula svete vjere nigda oteti ne može. Zasegnuše ljudi ti drzovitom rukom na isti temelj crkve, da ga poruše i u laž nekim načinom utjeraju obećanje Gospodinovo, da proti njemu nitko, ni ista vrata paklena premoći ne mogu, da on sam do konca svijeta u crkvi svojoj ostaje, da je proti svakoj bludnji i navali štiti i brani. Sastadoše se dakle biskupi svega svijeta u Trientu i savladavši Duhom svetim hiljadu izvanrednih prepreka, crkvi božjoj, zaručnici Isusovoj stari svoj ugled povratiliše; svetoj vjeri i istini vjekovitoj, proti kojoj bez prokletstva niti isti anđeo Gospodnji podići se ne smije, staru čast i staro svoje znamenovanje sačuvaše; svetoj žrtvi, koja svuda po svijetu muku i smrt Gospodnju istinitim načinom ponavlja, vječitost svoju na neizrečenu sreću, utjehu i spas svijeta i naroda kršćanskih sahraniše, i životu čovječjem one neumrlje izvore milosti i kreposti uzdržaše, bez kojih sav život čovječji slab, krhk, nestalan i vrhunaravne cijene lišen ostaje.

Evo tristo i više godina da sabora općenitoga bilo nije; pak tko bi tajiti smio, da tomu povoda nije? Ah ima ih ter premnogo, a ja ću samo jedan navesti, koji sve ostale nekim načinom u sebi sadržaje. Ohladila je žalibože posvuda vjera, zavladao glede nje osobito neko nehajstvo i mrtvilo, otišle većom stranom u nemar svete one dužnosti, koje vjera u ime božje i napretka čovječanskoga nalaže. Tuži se svijet posvuda, da je iščeznula iz društva čovječanskoga stara vjernost i postojanost; da sve rjeđi i rjeđi bivaju čvrsti oni značaji, na koje si se vazda osloniti mogao kao na hrid i pečinu; koji bi stoput prije život svoj položili nego riječ svoju izdali, ili proti svojoj svijesti radili. Istina je to, koju iskustvo svagdanje dokazuje; ali je ujedno i to istina neoprovrviza, da je tomu jedini uzrok to: što su se ljudi većom stranom odučili Bogu davati što je božje i dužnosti sv. vjere ispunjavati onom točnošću, koju zaslužuje stvar koja se odnosi na neumrlost i vječitost. Bog i njegov sveti zakon temelj je jedini na kojemu se osniva ljudska krepost, vjernost i postojanost. Samo onaj koji točno i svjesno daje Bogu što je božje, dat će bez dvojbe isto tako točno i svjesno prijatelju i narodu svome što je njihovo. Gdje je pak Bog izgubio vjeru i štovanje, tu se ljudi već odavno bez traga i glasa izgubiše.

U staro doba ništa nije neobičnoga bilo vidjeti ljudi, koji dragovoljno nuždu i nevolju trpe i za svetu i pravednu stvar mirnom posve dušom progonstvo i muke podnašaju. Danas kakogod su ljudi u sreći i povoljnim okolnostima oholi i prokšeni, tako su obično u nepovoljnim okolnostima malodušni, nestrpljivi i kadšto do samog samoubojstva zdvojni, a to samo stoga, što im je vjera ohladnila, što se ne sjećaju, da je Sin božji krvlju svojom zemlju posvetio i svetom mukom i smrću svojom svijet otkupio i u svijesti i srcu čovječjem obitavalište sebi spremio. Ah, samo ondje gdje on u srcu

čovječjem živi osjeća se, da nema na svijetu ljepše i uzvišenije stvari, nego za pravdu trpjeti; da čovjek svetoj stvari nigda veću uslugu učiniti ne može nego kad dragovoljno za nju trpi i u nekoj barem mjeri u duši svojoj ponavlja onu svetu žrtvu, koja je cijenom postala svih dobara ovoga i onoga svijeta.

Ah! Nehajstvo u sv. vjeri osjeća se posvuda u zlim svojim i upravo razvratnim posljedicama; osjeća se u obitelji, u državnom i narodnom životu; osjeća se u svim odnošajima društvenoga života. Stara kršćanska obitelj bila je nekim načinom svetište, u kom je Gospod sam sa ljubavlju, milosti i blagoslovom svojim živio i sve odnošaje obiteljske posvetio. Otac i mati u tim okolnostima prvi bi svećenici domaći bili, kojima bi se sv. vjera i sve što je s njom spojeno, poslije crkve božje najviše na pobjedi svojoj zahvaliti imala. Djeca u tim okolnostima bila bi upravo sinovi i kćeri božje, svetom vjerom na to posvećeni i opredijeljeni, da ne samo ime nose svojih roditelja, nego i čast i poštenje njihovo i da u kršćanskim krepostima, koje se u kući vrše, najljepšu i najdragocjeniju baštinu smatraju, bez koje sva druga baština ništa drugo nije nego taština, i često puta povod sramoti i ukoru.

Danas je sve drukčije. Danas u mnogim obiteljima sa svetom vjerom iščeznula je stara ljubav, stara vjernost, stara radinost, stara sloga i blagoslov. Danas se djeca u krilu obitelji često puta ne uče ničemu dobrom, nego u zlom primjeru svojih roditelja prije vremena nauče se i priviknu svakom zlu; gotova sramota i ukor roditelja. Danas često puta uistinu biva ono što sv. evanđelje priča: da djeci prije vremena otešča jaram roditeljskoga ugleda i zapta domaćega, ter da naprasitom silom svoj dio zahtijevaju, da po svijetu blude, da uživaju i svakoj se opačini u naručaj daju. Ponavlja se, velim, u tomu priča evanđeoska, bez drugoga njezina dijela, u komu se veli, da je razbludni sin se pokajan i poboljšan vratio u krilo obitelji svoje, i da je na novo veselje staroga oca svoga i čast svoje domaće kuće postao. Ah! Kada će roditelji priznati, da su sami tomu krivi i pred Bogom i ljudima odgovorni, i da je samo jedan način tomu zlu i sramoti doskočiti, to jest opet se k vjeri povratiti i svete dužnosti njezine ispunjavati.

Kad čovjek pomisli od kolike je važnosti za crkvu i državu obitelj i koliko je u ime sretnije budućnosti svakomu narodu i svakoj državi do toga stalo, da se obitelji stari kršćanski značaj u potpunoj mjeri povрати, jedva je dokučiti da ima ljudi i to učenih i odličnih, koji bi dopustili, da se ili posve ili barem u nekim slučajevima ženidbenoj svezi oduzme onaj sveti biljeg, o komu sv. Pavao apostol govori, da je veliko otajstvo, komu nigdje drukčije nije slike i prilike naći, nego u onoj svetoj i neumrljoj ljubavi, koja Isusa navijeke spaja sa crkvom, zaručnicom njegovom. Dočim je u tomu upravo jedini залог bolje budućnosti za obitelj i jedini izvor onih milosti, bez kojih ista zadaći svojoj nikako zadovoljiti ne može.

Žalostan je i to znak mlakosti, koja je u vjeri zavladała, osobito ako se u obzir uzme, kako bi neki rad mladež s učiona čim više otcijepiti od crkve, to jest od bića i srca Isusova, koje je mladež tolikom nježnošću ljubilo i nju kano jedinu nadu bolje budućnosti tolikom skrbi utrobi majke crkve preporučijo.

Što se tiče državnoga i narodnoga života kô što čovjek ne živi o samomu kruhu i svagdanjem jelu nego o svakoj riječi, koja proizlazi iz ustiju božjih: isto tako država i narodi žive jedino istinom i pravdom. To im je kruh i hrana svagdanja, bez koje živjeti i uspijevati nipošto ne mogu.

Biće božje je istina neumrla, a zakon nebeski je pravda vječita. Bog po vječitom svom pravu koga na zemlju i na ljude ima, zahtijevati mora, da se sveto biće njegovo i zakon njegov, to jest istina i pravda u državi i među narodima odziva i vrši. Sve ostalo je isprazno, nestalno i za čovječanstvo posve bezuharno (= beskorisno). Sve što je na nenaravi i neistini osnovano, na propast i rasulo je od prvoga svoga početka odsuđeno, makar mu hitrina ljudska pobjedu priskrbila i silom ga u život privela.

Ova z a d a ć a d r Ź a v e i narodâ da istini i pravdi služe još je svetija i ozbiljnija postala, otkad je početnik sv. vjere naše zemlju krvlju svojom posvetio i žrtvom života svoga sav svijet i sve narode svojom i vječitoga Oca svoga svojinom učinio. On je ne samo svjetlo vječito svakom čovjeku koji dolazi na ovaj svijet, nego i jedini put, život i istina svakomu društvu, koje ima nada sve tražiti kraljevstvo nebesko i pravdu njegovu, ako misli da mu se sve ostalo nadoda. On je početnik novoga stvorenja i sredotočnik cijeloga svijeta, koji samo utoliko živi i napreduje ukoliko životnu svoju snagu iz bića i duha njegova crpi. Kad je on državnoj vlasti samoga sebe izvorom učinio i u svijesti joj, koja njemu jedinomu podleži mjesto spremio, onda ju je novim vezom sa neumrlosti, to jest sa pravdom i istinom vječitom spojio i nalog joj dao, da zadaći i životu svome zalog traži u biću božjem i u svijesti i u srcu ljudskom gdje on sam prebiva i za svete svoje namjere najbitnije sile crpi.

Gdje ova sveta načela ne vladaju, gdje odličnici s jedne strane misle, da um, mudrost, hitrina i moć njihova svemu dosiže bez pomoći odozgor i gdje s druge strane ljudi dužnosti svoje i svoga zvanja naprama državi i zakonima njezinim ne spajaju sa dužnosti prama Bogu i svijesti svojoj; gdje oholost i sebičnost u javnom životu zavladaju, tu dakako nema prave sreće, nema napretka ni zadovoljstva. Tu neproviđeni slučajevi vladaju ter čestoput stare i nove stečevine, vijekovima tobož namijenjene, plijenom jednoga nesretnoga dana i događaja čine.

Što se na Boga i svetu vjeru ne oslanja, na pjesku je sagrađeno i prvom plahom kišom i vjetrom ruši se, rastvara i propada.

Kada je tomu tako, kô što to narav stvari, povijest i svagdanje iskustvo uči, onda je lako pomisliti da narodi u državnim i međunarodnim svojim odnošajima bez ogromne štete i očite pogibelji na-

čela kršćanskih odreći se ne smiju. Jer gdje to biva, tu se jedan narod nad drugim oholo nadmiče, jedan drugoga prezire, jedan drugoga pod jaram svoj skućiti i svojim sebičnim svrhama podvrći želi. Da pak u tim slučajevima o slozi i ljubavi, o oduševljenju za više plemenite svrhe govora biti ne može, samo se po sebi kaže. Tu se najplemenitije sile u međusobnom trvenju i borbi zaman troše i najprošnije strasti potpiruju, iz kojih se sto zala i nevolja u državi i društvu čovječjem radaju kojima nema drugdje lijeka nego u vjeri koja nas uči da smo pred Bogom svi jednaki, svi na jednu višu svrhu opredijeljeni, svi jednom neprocijenjenom krvlju otkupljeni i na ovo sveto načelo u Isusu obvezani: Što nećeš da drugi tebi učini, ne čini ni ti drugome; a što želiš da drugi tebi učini, učini i ti drugomu. Ovo sveto načelo ima ravnati ne samo privatne nego i javne odnošaje naše; jer inače nepravdu tvoreći i oholasto se nad drugim uzdižući bič sami sebi spremamo ne samo u osveti božjoj, koja oholice vazda stigne, nego i u zavisti, u mržnji i gnjevu, koji tlačenaoga vazda na otpor i silu nuka.

Nigdje se međutim više ne osjećaju otrovne posljedice nehajstva u vjeri koliko u društvenim odnošajima, koji su negdje te negdje toliko napeti, da samo povoda i prilike trebaju da se u grozovitu borbu pretvore. Radi se i teče današnjega vremena nečuvenom dosle pomnjom i hitrinom. Rad i tečenje vjera odobrava, jerbo je rad zakon naravi posvećen radom i primjerom Gospodnjim. Radom, kad ga plemenita namjera prati, Boga molimo i štujemo, da blagoslovom vremenitih milosti božje stičemo i za grijehe i nedostatke naše zadovoljavamo. Teći pak i namicati ne protivni se volji onoga, koji je narav izobiljem zato nadario, da se čovjek njim služi i na svoju i narodnu ga korist obraća. Ali je nehajstvo za Boga i vjeru neku osobitu vrst sebičnosti i nesitosti današnjega vremena porodilo, koja takim načinom i mjerom blago i bogatstvo stiče i gomila, da veći dio čovječanstva na nečuvenu nuždu i nevolju i na osobitu neku vrst ropstva odsuđeno, nema načina kako bi živjelo, kako bi sebe i obitelj svoju hranilo i mirnim okom u budućnost gledalo. Otale je, kako rekoh, da se razdor društveni u jaz sve to veći rastvara, koji u nesretnim okolnostima sve stečevine ljudske u tili čas progutati može.

Mnogo se misli, piše i o tomu radi da se tomu zlu doskoči, i svaki prijatelj ljudski iz svega srca želi da napori ti neplodni ne ostanu; ali je stanovito, da je sve što um čovječji u tomu obziru obreći može nedostatno, ako se ne spoji s vjerom, to jest s onim, koji je s jedne strane božanstvenim životom i smrću svojom ne samo svaki rad i posao, ne samo sirotinju i siromaštvo, nego i svaku nuždu, nevolju i patnju posvetio i neizmjernu joj cijenu, ako se njemu prilagodi, opredijelio, nego koji je s druge strane odrekao se samoga sebe i svega onoga što mu od vijeka pripada, krv svoju i život svoj nami poklonio ne samo zato da nas preporodi, sahrani i obogati, nego i zato da nas opomene, da i mi jedan drugomu istom

mjerom odmjeriti imamo, ako mislimo imena njegova, smrti njegove, milosti njegove i slave vrijedni i dostojni biti.

Ah, neizrečene ljubavi i dobrote! Koliko je za nas patio i pretrpio, pak što u ime zahvalnosti od nas zahtijeva? Zahtijeva za se skoro ništa, nego da se, ako nam je Bog blagoslovio, na bolesnike, nevoljnike, sužnike, sirotu gladnu i žednu obazremo, učeći nas da u njima on sam licem prebiva i darove naše prima; učeći nas da nema djela ljepšega, zaslužnijega i srcu njegovu ugodnijega, nego su djela milosrđa; da se vrijednost i izvrsnost kršćanska milostinjom i milosrđem mjeri; da je onaj najizvrsniji, koji se bratu nevoljniku za ljubav ne samo svega svoga nego i samoga sebe odriče.

Još jedamput: Samo ova s v e t a n a č e l a u stanju su jaz premostiti koji društvene razrede dijeli i ljubav među zavađenu braću povratiti.

Uopće skrajno je vrijeme da se najozbiljnije o tomu radi, da se svijet sav opet k živoj vjeri povrati, to jest k Bogu, koji je jedini kadar rane svijeta izvidati i željeni mir i napredak ljudima povratiti. Evo velike i uzvišene zadaće za novi općeniti sabor vatikanski!

Hvali svijet i hvale je doista vrijedno, da ljudi što većom pomnjom proučavaju prirodu (u t e k s t u: uče narav), da svakim danom što više prodiru u tajnu njezinu, da iz toga staroga božjeg izobilja nove sile crpe na korist ljudstvu a na slavu duhu čovječjem. Hvale je to vrijedno i crkva se tomu iz svega srca raduje, jerbo se u naravi vidivoj, kô što apostol uči, odziva nevidivo biće božje, njegova moć, mudrost, dobrota i ljubav, i jerbo ništa nije toliko kadro čuvstva čovječja oplemeniti i na zahvalnost i ljubav božju probuditi, koliko ozbiljno i pobožno promatranje naravi.

Ali ako je tomu tako, i ako se pohvalno prate sastanci ljudi koji o tomu rađe, zar nije plemenito i pohvalno, da se ljudi sastanu i o tomu vijećaju, kako bi se iz izvora sv. vjere nove sile crpile, da se ljudstvo okrijepi, oplemeni i do izvrsnosti božjega bića nekim načinom uzvisi. Jest to tijem plemenitije i pohvalnije, čim je vjera viša i obilnija od naravi; jerbo ako se u ovoj odzivaju vlastitosti i kreposti bića božjega, u onoj upravo biće božje živi i srce njegovo, milost njegova i pravda njegova djeluje i u neposredno općenje tako reći sa bićem ljudskim i njegovim razvitkom dolazi; ter ako je narav zrcalo božje, biće božje koje se u njemu odziva, to jest vjera, naravno da je plemenitija, uzvišenija i obilnija. Jest vjera vječita i nepromjenljiva, kô što je biće božje vječito i nepromjenljivo; ali ima i u njoj, kô što uči Vincencio Lirinski, napretka, i to napretka neizmjeran i neiscrpiva, jerbo je Bog neizmjeran i neiscrpiv. Zato svako vrijeme, svako pokoljenje nove i potrebama svojim primjerene sile iz nje crpiti može i mora; jerbo je ona zato na ovaj svijet došla, da sve narode i sva vremena opsegne, da svim ranama ljudskim melem pruži, da sve težnje i namjere čovječanstva oplemeni i po-

sveti, da neizmjernim svojim izobiljem svim narodima izvor mudrosti i milosti bude.

Može li dakle išta plemenitijega i uzvišenijega biti, nego ako se ljudi na to pozvani sastanu i vijećaju o tomu, kako bi sv. vjera novom silom procvatela i budući da dobri i milostivi Bog sebe, srce i mudrost svoju ljudstvu nikad ne uskraćuje, ako se ono samo od njega putem nehajstva u vjeri ne otudi; može li biti išto korisnije, nego ako se o tomu radi i vijeća i kako bi se stara revnost i oduševljenost glede vjere, a tijekom i njezine blagodati u svijet povratile?

Hvali se i odobrava, što se ljudi povjerenjem svojih sugrađana odabrani sastaju, da o stvarima ovoga svijeta vijećaju; a zar da se ne hvali i ne odobri, što se u poslu koji se odnosi na vječnost i na neumrlu nužde ljudske sastaju ljudi povjerenici ne samo naroda nego i samoga Duha sv., oci i pastiri duševni, od kojih narodi hranu nebeskih istina i sve one milosti primaju, za kojima svijest i srce čovječje neodoljivom silom kô za Bogom samim teži i čezne. Časni i svakoga pouzdanja vrijedni svjedoci vjere i predanja svojih naroda, tumači njihovih želja i nakana, branitelji njihovi posebnih običaja i navada. Ah! Divnoga li sabora ljudi, od kojih mnoge zbog učenosti i rječitosti njihove, mnoge zbog pobožnosti i postojanosti sav svijet poznaje i slavi; od kojih mnogi časne znakove ispovjednika i mučenika na sebi nose!

A što da reknem o vidljivoj glavi crkve, komu se sav svijet klanja ne samo zbog one najviše moći u crkvi božjoj, koju u Isusu obnaša, nego i zbog onih izvanrednih kreposti koje ga rese. Njegovoj značajnosti, odvažnosti, ustrajnosti i postojanosti sav se svijet, pa i isti njegovi protivnici klanjaju tim više, čim je tih kreposti manje danas u svijetu. Pobožnosti, neporočnosti i svetosti njegova života nitko prigovoriti ne smije. Njegova dobrotu, ljubežljivost, otvorenost prema svakomu i najmanjem poznate su svemu svijetu. Meni koji sam više puta neizrečenu sreću imao pred noge se njegove prostrti, učinilo se svaki put kô da sam se poklonio pred Gospodinom samim, ne samo zbog punomoći Isusove koja u sv. Ocu živi, nego osobito zbog ljubavi i dražesti, koja se u srcu i ponašanju njegovu očituje. Istina je prava da ne samo vrhovna moć nego ukoliko je srce čovječje kadro, i ljubav Isusova i dobrotu njegovu u sv. Ocu živi i djeluje.

To je divni zbor, koji će se ove godine u Vatikanu u tolikom po svoj prilici broju sastati, u kome se još nigda sastao nije. Pa zar da svijet i plemeniti ljudi taj zbor ne prate pouzdanjem, nadom i ljubavlju?

Neki od toga sabora zaziru zato, što je, kako vele, i onako već prevelika moć i upliv crkve na ljudstvo; pak se je bojati da saborom ovim još veća ne bude. Istina je prava, da je moć crkve velika, to jest ista ona koju je Isus od vječitoga Oca svoga od vijeka primio i crkvi svojoj izručio. Niti se crkva igda te moći odreći smije, jerbo u njoj i po njoj nastavlja sveto djelo muke i smrti Gospodnje, a to

je sveto zvanje njezino. Tomu se jedino zahvaliti imamo, da Isus u sredini našoj živi i djeluje i da će živjeti i djelovati do vijeka. Ali se te moći nitko bojati nema, jerbo je dana ne na to, kô što Sv. pismo veli, da ruši i rastvara, nego da gradi i stvara i da sve pravedne želje i nakane ljudstva podupire, blagosliva i posvećuje.

Ako crkva osjeća moć svoju, osjeća ujedno i dužnost svoju. Zna ona dobro, da u onoj istoj mjeri, u kojoj je baštinila moć Isusovu, u onoj istoj mjeri baštinila je i srce njegovo, ljubav i dobrotu njegovu prema cijelomu svijetu. I upravo iz te ljubavi se ona danas sastaje, da o zvanju svome i o dobru i napretku općemu vijeća. Nitko se toga sastanka, nitko bojati nema, niti griješnici niti isti protivnici njezini. Ne prvi, jerbo njih crkva osobite ljubavi i skrbi svoje vrijednima drži; budući su bolni i lijekova trebaju njih na sve načine traži, kô što je Isus 99 ovaca ostavio, da izgublenu nađe. Ničemu se crkva toliko ne raduje, koliko griješniku kad se na pravi put povraća, sjećajući se oca obitelji, koji je sina razbludna, kad se je pokajao i u kuću očevu povratio, osobitom ljubavlju primio i prigrio i u sva stara svoja prava povratio.

Što se protivnika tiče i njih crkva nikad ne isključuje od ljubavi, molitve i dobročinstava svojih, sjećajući se divna primjera zaručnika svoga, koji je usred muka svojih oči svoje u nebo digao i za progonitelje i mučitelje svoje Oca svoga molio, da im oprost, jer ne znaju što čine.

Tako je crkva pripravna vazda, a osobito u vrijeme sabora svoga prema svakomu ljubav i materinsku svoju skrb pokazati. Pak neka nitko ne misli, da crkva u toj skrbi ne misli najprvo na samu sebe, to jest na onaj izabrani dio članova svojih, koji se moću njezinom služe i zvanje njezino vrše, učinjeni Gospodinom svjetlom svijeta i solju zemlje. Zna ona, da od njih ponajviše, od njihove svetosti, učenosti, gorljivosti i izvrsnosti zavisi, da nehajstvo u vjeri prestane i kreposti kršćanske u svijetu opet procvatu. Priznaje ona, da bi svećenici po stanju i zvanju svome anđeli biti morali, revni nasljednici onih božanstvenih kreposti, koje je glava i početak njezin i vječiti svećenik po redu Melhisedekovu vršio. Priznaje ona slabosti, mane i nedostatke svećeničke. A kako i ne bi, kad je najveći apostol, najrevniji, najradeniji i najuznešeniji gorko se na sama sebe i nedostatke svoje tužio bojeći se, da dočim drugima riječ božju i spasenje navješćuje, samoga sebe ne izgubi.

Zato u svim skoro saborima, osobito pak u posljednjem o tomu se je mnogo radilo, pak će se bez ikakve dvojbe i u predstojećemu saboru o tomu raditi: kako bi se m l a d e ž d u h o v n a bolje othranjivala, kako bi s v e ć e n i c i učeniji, rječitiji, pobožniji i u zvanju svome gorljiviji bili. Ah, važna je to neizmjereno stvar, jerbo ponajviše u rukama svećeničkim ključu smrti i života stoji. Positus est hic in ruinam vel resurrectionem multorum in Israël. Zato ne može Bog narodu ikomu veće dobročinstvo ukazati, nego kada mu pokloni svećenike po srcu svome, koji se iz svih sila trse narod svoj i puk

svoj ljubiti onom ljubavlju, kojom nas Gospodin ljubi. Koji svjesno vršeći sveto svoje zvanje osjećaju u duši svojoj svaku bol i nevolju puka svoga, kô što je Isus gorko proplakao nad udesom Jeruzolima. Takim svećenstvom poklanja Bog narodu siguran залог svih dobara ovoga i onoga svijeta.

Kad će se dakle i o tomu i o stvarima toliko važnim i svetim u saboru crkvenom raditi, tko se ne bi njemu veselio, tko ne bi u njega ufanje svoje stavio i najboljim ga željama srca svoga pratio? Tim više budući Providnost božja, po momu čvrstom uvjerenju, osobitim nekim načinom potvrđuje i odobrava nadu, koju u sabor crkveni staviti imamo.

Bog je početkom kršćanstva sredstvom rimskoga carstva po svemu skoro poznatom tada svijetu raširenom, puteve i staze svetog vjeri u sav svijet prokrčio. Danas gdje u crkvi božjoj u ime sv. vjere veće radinosti i bujnijega života treba, Bog u kratkim putevima, koji za nikakve prostore ne hajući u mali čas jedan kraj svijeta s drugim spajaju, otvara lijepo sredstvo crkvi svojoj, da se lakim načinom biskupi njezini oko glave svoje sastaju, i ne samo savjetom svojim i odlukama svojim, nego i primjerom svojim i radenošću onu mlakost i mlitavost pobijaju, koju sam ja glavnom bolešću duševnom našega vremena i osobitim povodom sabora sadanjega oglasio.

U staro doba zbog teškoga općenja i dugih puteva sabori su se samo od stoljeća do stoljeća držali. Danas će se po svoj prilici češće sastajati i žarom ljubavi svoje i radenosti svoje cijelu crkvu i kršćanstvo na veću i točniju radinost i gorljivost u vjeri razgrižati. Tako će ono što služi materijalnome svijetu služiti još više i duševnome i crkva s općenitom svojom svrhom i namjerom lako postići i posebne svrhe svoje, za kojima teži i izvan sabora i u saborima. Posebne pak te svrhe, koje um i srce plemenito odobriti mora, u saboru koji predstoji, biti će po momu mnijenju slijedeće:

Radi se danas u crkvi božjoj poglavito o tomu, da što više i što živahnije općeći sa središtem svojim i među sobom, u svetomu jedinstvu svome nove sile traži za borbu, koja joj predstoji i da napose svoju neodvisnost i slobodu u stvarima zvanja svoga novim načinom sačuva, obezbijedi i okrijepi. O tomu će se napose po momu mnijenju raditi u saboru vatikanskom. Sav svijet danas, kô što je poznato, teži za jedinstvom i slobodom. Što se prvoga tiče, druži se i sjedinjuje sve, što je po naravi, po povijesti i porijeklu jedno, ter u tomu združenju nove uvjete snazi svojoj, životu i napretku svomu traži. Crkva proti toj težnji dotle nije, dok se ona moralnim i kršćanskim načinom očituje. Odsuđuje pak i uvijek odsuditi mora ono što se na sili, spletkama i nepravdi osniva i traži, opominjući po dužnosti svojoj narode, da se ne samo u privatnim nego i u javnim svojim odnošajima i težnjama nada sve čuvaju ozlede i preziranja moralnih načela; jerbo je to vazda štetno i razvratno, noseći u sebi klicu novih nužda i nevolja, novih raspra i razdora.

Ali dočim se svuda skoro za jedinstvom ide, čini se kô da se s neke strane barem zazire samo od onoga svetoga jedinstva, koje u crkvi božjoj po naravi njezinoj vladati mora. Jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje veli apostol sv. Pavao (Ef. 4, 5). Božanstveno pak srce Gospodnje za ničim toliko težilo nije koliko za jedinstvom. Zato u najsvečanijem času života svoga sa svom snagom duše svoje obraća se Gospodin na vječitoga Oca svoga i moli: »Oče sveti, uzdrži one koje si mi poklonio da budu jedno kô što sam ja i ti jedno.« Pak buduć je srce i ljubav njegova opszala sva vremena i sva pokoljenja, moli i za sve one koji igda u njega vjerovali budu, da budu i oni jedno, »kô što si — veli on — ti Oče u meni, a ja u tebi jedno«, da i oni u nami jedno budu.« (Iv. 17, 21).

Jedinstvo to prvi je i najplemenitiji plod muke i smrti njegove, koja nas s vječitim Ocem njegovim spaja i u jednu svetu obitelj pretvara. Zato je Gospodin crkvu svoju živim i nerazdvojivim svojim tijelom učinio ter u njoj bićem svojim, moću svojom i milosti svojom za nas sve i za cio svijet prebiva.

Jedinstvo je najplemenitija zadaća crkve, koja po nalogu Isusovu iz svih sila za njim težiti mora, da ljubav po svemu svijetu širi i ono sretno vrijeme uskori, kada će na ovom svijetu samo jedan pastir i jedna ovčarnica biti.

U jedinstvu leži najsajjniji dokaz istine glede sv. vjere i najbitniji zalog snage glede moći, koju je Spas u crkvu svoju položio.

Tko dakle crkvi zavidi jedinstvo, zavidi joj istinu koja u njoj živi; zavidi joj onu snagu i onu moć koja u njoj vlada i vladati će do svrhe svijeta. Ali baš stoga što se želi da crkva oslabi navaljuje se na njezino jedinstvo, a napose navaljuje se na temeljni onaj kamen na komu je Gospodin osnovao crkvu svoju; navaljuje se na vrhovnu moć koja u Petrovim nasljednicima živeć najbitniji je i jedini uvjet jedinstva i snage crkvene.

Ah, braćo i prijatelji u Isusu! Kad čovjek pomisli na sadašnje stanje Sv. Oca, i nehotice pada mu na um stanje Sv. Petra, kad ga je Irud žrtvovati htio nerazložitoj i okrutnoj svjetini žudijskoj. Ali ako se s te strane žalostiti uzroka imamo, imamo i povoda utjehi; jerbo u onoj istoj mjeri u kojoj se s jedne strane na Sv. Oca navaljuje, raste u crkvi božjoj i u sinova njezinih ljubav, privrženost i štovanje prama njemu, koje se još nigda tako sjajno i možno očitovalo nije, kô što se danas svuda očituje.

Mollilo se nekoć za Petra svuda po crkvi Gospodnjoj; danas ne samo da se posvuda moli za Sv. Oca, nego se još i neizrečene žrtve za nj prinose; u čemu se odlikuju ne samo bogataši i uglednici, nego i prosti i ubogi, kô što sam sâm svojim očima posljednji put u Rimu vidio, što srcu Sv. Oca osobito goditi, a srce božje na osobitu milost i blagoslov skloniti mora.

Poslao je negda Gospodin anđela svoga da oslobodi Petra; mi se nadamo i čvrsto vjerujemo, da će i sada Gospodin u svoje vrijeme poslati anđela da oslobodi namjesnika njegovoga iz ruku

protivnika. Vjerujemo mi to čvrsto, jer već sad vidimo, da polag svih suprotivština ipak moć Sv. Oca svaki dan raste i protivnicima njegovim novi strah zadaje. A kako i ne bi, kad moć Sv. Oca stoji pod zaštitom Boga i onoga, koji je križem sav svijet nadvladao i kad ono što je osnovano u svijesti, ljubavi i slobodnoj volji nikakvom suprotivštinom porušiti se ne dađe, nego svakim progonstvom još više raste, krijepi se i rasprostire. To je obični način kojim Bog u ime svetih svrha moć svoju i upliv svoj ljudima očititi daje.

Njegove je također milosti djelo, da sinovi, premda inače može biti dosta hladnokrvni prema udesu Oca svoga, tada i nehotice tako reći usplamte za njega i čast njegovu kada vide, da ga neprijatelji okružuju i na njega i pravo njegovo bez razloga navaljuju. A kad Otac, kô što je to sad u crkvi slučaj, u pravo svome pravo svojih sinova i njihovu najskupocjeniju baštinu čuva i za nju pati, onda je naravno da se djeca iz ljubavi i štovanja pred noge Ocu bacaju, da mu ruke koje se na obranu njihovu dižu ljube i progonstvo njegovo životom svojim otkupiti žele.

Čudnovato je, kako su slabi i nezreli razlozi koji se često puta navode proti jedinstvu crkve i proti moći i uplivu papinstva. Čuje se više puta reći: Papa je strana moć; prava pojedinih biskupa i pojedinih crkava sveta su.

Ah, kad bi Sv. Otac papa ikojemu dijelu crkve božje stranac biti mogao, onda bi i isti Isus, koga on zastupa, sveta njegova nuaka i smrt, sveta njegova moć i ljubav istoj strana biti mogla! Onda ne bi istinite bile one riječi pune nade i utjehe: Ti si Petar i vrhu stijene te sagraditi ću crkvu moju i vrata paklena neće nadvladati proti njoj.

Prava pojedinih biskupa sveta su dakako, jer su cijena krvi Gospodnje i baština svete moći njegove. Ali otcijepiš li ih od vrhovne moći u crkvi, otcijepio si ih ujedno i od vječitoga izvora njihova, otrgnuo si lozu od čokota njezina.

Sumnjivi su doista od vjetnici prava biskupskih, koji ih brane na štetu jedinstva crkvenoga i vrhovne moći, od koje ista najbolji dio svoje snage i slobode dobivaju, bez koje vazda sahnu i tuđim namjerama prije ili poslije podlegnu. Najslavniji i najčuvaniji biskupi, između starih Ciprijan i Augustin, između novijih Bossuet i Fénelon tako su mislili i koliko su bili štovatelji prava biskupskih, toliki su upravo bili branitelji vrhovne moći i jedinstva u crkvi tako, da bi ti sveti ljudi prije si dali udo po udo od srca otrgnuti nego ikada da se pravo, čast i djelovanje njihovo od vrhovne vlasti u crkvi otrgne i od korijena svoga otcijepi.

Osjeća doduše glava svaku bol udova tjelesnih; ali još većma osjećaju uda bol glave. Imaju dakako pojedine po svijetu crkve svoje osobite običaje i navade, ali nitko u njih dirati neće ako jedinstvo ne vrijeđaju a puku su omilile i na korist mu i utjehu služe. Običaji i navade take obično pod zaštitom vrhovne oblasti stoje, kô što na priliku velika ona povlastica naroda našega kojom biva, da

se u nekim našim krajevima služba božja i isto sveto otajstvo narodnim našim jezikom obavlja i vrši. Povlastica, koju nijedan drugi europski narod ne posjeduje; pak znam zacijelo da Sv. Stolica nikad ni pomislila nije, da se ta povlastica ukine, pače štiti ju, ter kad bi to narod složno zahtijevao i kad bi se tijekom jedinstvo u vjeri i ljubav kršćanska među braćom povratiti mogla, drage volje bi privolila da se raširi i na sav narod protegne.

Sabor vatikanski će već samim tijekom što će se u Rimu sastati, živi dokaz jedinstva biti i one snage i života koji u crkvi leži. Pak buduć se s neke strane očividno na to ide da se razvrgnućem ili barem oslabljenjem jedinstva razvrgne i oslabi život i snaga crkve, bez dvojbe će sabor i o tom vijećati, kako bi živahnijim u buduć općenjem među glavom crkve i među članovima njezinim moć i snaga s jedne i s druge strane ojačala i navalama, koje se proti crkvi dižu odoljela. Da će pak crkva svrhu svoju postići jamči nam osim mudrosti i postojanosti njezine i sveto ono obećanje Isusovo, da će ostati s crkvom svojom do konca svijeta. Od njega je bez dvojbe i ona okolnost, koju sam prije gore napomenuo, da će crkva polag lakih današnjih općila po svoj prilici često puta sastajati se ne samo u sabore općenite, nego i u sabore provincijalne i biskupske; što će novim vezom sve članove crkve i među sobom i sa glavom svojom spajati i jedinstvo crkveno krijepti i novi život u cijelu crkvu unositi.

Budući pak da se samim tijekom pobija ona mlakost u vjeri koja je danas zavlada, i buduć da sve što svetoj vjeri služi za to da procvate, služi ujedno i državi i društvu čovječjem, koje duhom sv. vjere i njezinih neumrljih istina živi i napreduje, slijedi, da se od sabora i od te nove u crkvi radinosti u crkvi božjoj nitko strašiti nema.

I zaista, jedinstvom u sv. vjeri promiče se divnim načinom ona poslušnost prema Bogu i zakonima njegovim koju kršćanin crpi iz svijesti svoje, slobodne volje i odluke svoje, iz najsvetijih čuvstava svojih.

Od kolike je važnosti ta krepost lako je dokučiti iz primjera Isusova, koji je po nauku sv. Pavla apostola dolazak svoj na ovaj svijet, cijelo svoje djelovanje, muku i smrt svoju ocijenio poslušom prema volji Oca svoga. Poslušnost kršćanina prema Bogu prelazi iz svijesti i srca njegova na cijeli život njegov i osjeća se vazda i u društvenim i državnim odnošajima njegovim. Kad si rekao dobar i svjestan kršćanin, tijekom si ujedno rekao vjeran i poslušan građanin.

Buduć pak da je danas jedna od velikih nevolja u društvu i državi to, da bi svi skoro gospodovati htjeli, a malo ih je koji bi kako valja slušali, lako je uviditi od kolike je važnosti i koristi za državu i društvo težnja crkve za jedinstvom i onom snagom i silom, koja u jedinstvu leži.

Osim toga jedinstvo u vjeri i ugledu crkvenom rađa vazda treće jedinstvo, za kojim crkva toliko teži, to jest jedinstvo u

l j u b a v i. Ljubav je najsvetiji plod vjere i najplemenitiji cilj crkve. Ljubav najprvi je ures zvanja apostolskoga, najmožnije sredstvo do srca i uvjerenja ljudi. Ona je stari svijet nadvladala i svetoj vjeri usred ljutih progonstava put u sav svijet prokrčila. Ljubav, koju divnim perom opisuje sv. Pavao apostol u poslanici 2. Korinćanima pogl. 4, najnužnije i najkorisnije svojstvo je svakoga društva kršćanskoga. Ljubav je divna ona moć, koja razlike ne čini među Žudijom i Grkom, koja se na sve rasprostire, koja je svagdje prva gdje je nužda najveća. Ljubav je ono silno sredstvo, kojim svatko lakim i najpopularnijim načinom svetost, istinitost svoga uvjerenja dokazati može; jerbo gdje su plodovi sveti, tu i njihov izvor svet i neporočan biti mora. Ljubav se ne samo na sve ljude bez razlike, nego i na sve odnošaje, na državu i narod i sve što na sreću i slavu države i naroda spada, odnosi.

Kad je tomu tako, pak kod današnjega društva najpoglavitija nestašica upravo u tome sastoji da nema u njemu ljubavi ni sloge, nego puno zavisti, puno razdora i mržnje, zašto da se djelovanje crkve prijatnim okom ne prati, kad o tomu radi, da u državi i među narodima s pravdom i istinom ljubav, snošljivost, umiljatost zavлада? Sve je to posredni ili neposredni plod jedinstva, za kojim crkva i na to ide i uvijek ići mora, jerbo u njemu osim ostale snage i sile leži i najbolji zalog one neodvislosti i slobode, koja je crkvi u njezinom zvanju nužna.

Za ničim svijet danas toliko ne teži koliko za slobodom. Svatko bi rad bio sâm u kući svojoj svojim gospodarom; svatko bi rad sâm svojim udesom po svojoj volji ravnati. Crkva proti toj težnji ništa nema jerbo zna, da je sav naš odnošaj prama Bogu i svetoj volji njegovoj osnovan na slobodi. Ista milost koja nam je u Isusu dana, dočim životu našem neizmjernu cijenu daje, slobodnu volju i odluku našu ne samo ne ruši, nego štiti i potpomaže. Čovjek i društvo koje je vrijedno bilo krvlju Sina božjega otkupljeno biti, vrijedno je i dostojno da slobodno živi.

Jedno je samo što crkva glede te težnje opaziti mora, a to je: da bez kreposti i izvrsnosti o slobodi i neodvislosti niti govora biti ne može. Što slobodu pribaviti i od pogibelji i propasti sačuvati može, jedino je krepost kršćanska, kô što ju Evanđelje pripovijeda. Gdje ljudi ne umiju same sebe nadvladati, gdje strast zavлада i sebičnost; gdje zavist, oholost, raskošnost, nepravednost i ostale zloče mah zauzmu, tu je naravno da se ljudi samo strahom i kaznom u redu držati, mitom i darom na sve skloniti mogu. Tako su s vjrom i krepošću sve težnje ljudske, a napose ta o kojoj govorim nerazdruživo spojene; pak su upravo stoga veliki kratkovidni oni ljudi koji za slobodom težeći zaziru od slobode i neodvislosti crkve. Sloboda i neodvislost crkve u zvanju njezinom prva je njezina potreboća, prvi je, punim se pravom reći može, plod smrti Gospodnje. Kad je Isus cijenom krvi i smrti svoje svijet otkupio i zemlju svu i sve njezine narode vječitom svomu Ocu povratio, onda je i sebi

samomu i neumrloj istini, koju je propovijedao, vječito pravo pri-skrbio, da u svijetu živi i vlada, tim više buduć da samo ono u istini živi, što je s njim i s njegovim naukom spojeno.

Tko dakle crkvi, koja u ime Isusovo uči i u ime njegovo svetu žrtvu obavlja i milosti božje dijeli, slobodu zavidi, nekim načinom samomu Isusu i sv. krvi njegovoj i vječitom pravu njegovom nepravdu čini.

Isus, da crkvi svojoj slobodu i neodvislost osigura apostolima je svojim Duhom sv. poslao, pak su apostoli Duhom svetim okrepljeni život svoj za vjeru i slobodu crkve položili, a cijela crkva tristo i više godina za tu svetu svrhu najljuće progonstvo pretrpjela.

Neka dakle ni danas nitko ne zamijera crkvi, što tolikom brigom bdije nad slobodom svojom, od koje najviše zavisi plod zvanja i djelovanja njezina.

Istina evanđeoska sveta, nepromjenljiva i nerazdijeljiva je, kô što biće božje. Stroge ona dužnosti nalaže, kojima se živo opire oholost i mlitavost ljudska. Ona se ne samo na sva vremena nego i na sve bez ikakve razlike ljude odnosi. Svećenik kad sveto Evanđelje propovijeda najprvo samomu sebi propovijeda, samoga sebe uči i samoga sebe kori. Svećenik govoreći u ime božje ne smije polovičiti, ne smije se mnijenju ovoga ili onoga vremena prilagoditi, ne smije nipošto od strogosti kršćanskih dužnosti nikomu na svijetu za ljubav odstupiti, jerbo je svima, visoku i nisku jednako rečeno: misliš li u kraljevstvo nebesko uljesti, obdržavaj zapovijedi. Pred crkvom i vjerom svi smo jednaki. U njezino ime Ivan reče Iruđu: Nije ti to slobodno, imati ženu brata svoga. U ime sv. vjere i slobode koja ju ide reče Petar: Ljudi, nijesmo mi opijeni, nego u ime Boga i Isusa propovijedamo, koje više slušati valja nego ljude. U to ime su sv. Ivan Zlatousti, sv. Augustin, sv. Ambrosio, a u novije vrijeme Bossuet, Massillon i mnogi ostali sa svom silom duše svoje riječ božju cjelovitu sa svom odrešitošću njezinom propovijedali ter si tijekom slavu neumrlu stekli, kô i oni visoki i odlični muževi, koji su ih dragovoljno slušali i iz njihovih ustiju nauke za teške odnošaje i dužnosti svoje crpili.

Kad bi moguće bilo da na svetomu mjestu glas istine i pravde umukne, onda bi sigurno i svuda po svijetu umukao; jer gdje je Isus i sveta njegova istina pravo svoje izgubio, tu nikakvom pravu i nikakvoj slobodi mjesta nema.

Zato crkva za tijekom ide, da si novim načinom slobodu u zvanju svome osigura, dočim se dokazalo, da stari način ugovora međunarodnih ne dopijeva, radi ne samo u svom interesu nego ujedno u interesu narodâ, koji bi imali u slobodi i neodvislosti crkve tražiti zalag svojoj vlastitoj slobodi, kô što se crkva u težnjama svojim rado upire na slobodne države. Što bi još rađe na obostranu korist učinila, kad ne bi nekoj vrsti slobodoumlja prva i najpreča

briga bila slobodu crkve oslabiti i nju u svetom zvanju njezinu koliko je samo moguće priječiti.

Naravno je, da se i tu na prvom mjestu radi o slobodi i neodvislosti Sv. Oca pape, koji je temelj ne samo jedinstva u crkvi nego i u svakomu slobodnom životu; da o slobodi crkve ni govora biti ne može, kad vrhovna ona moć koja se na sav svijet i sve narode rasprostire, slobodna i neodvisla ne bi bila. Pače već sama sumnja u tomu obziru zlo bi veliko bila i oslabila bi ono povjerenje i štovanje, kojim se svjeti i odluke sv. apostolske Stolice primati imaju.

U svijest ljudsku ne smije nitko upliva imati do Boga i svete istine njegove, to jest do onoga samoga, koji u ime Boga i po njegovom nalogu i volji vlada i sredstvima se samo duševnim služi. Kako bi se počelo na svijest i osvjedočenje ljudsko djelovati vanjskim i nasilnim sredstvima i u ime ljudi i ljudskih svrha, odmah bi se oduzela vjeri i svetomu zvanju svećeničkomu ona moć, koju je Bog u nju položio, da se namjere otkupljenja našega postignu.

Ovo je temelj ne samo slobodi u crkvi nego ujedno najprvi i najbitniji uvjet svakoj slobodi, koja se ondje ni pomisliti ne dađe, gdje interesi spasa i neumrlosti, gdje svijest i osvjedočenje slobodno nije.

Otale se vidi od kolike je važnosti ne samo za crkvu nego upravo za sav svijet, za njegovu slobodu i izobraženost, da nasljednik Petrov tuđim podanikom ne postane; jerbo ta tuda moć po naravi svojoj i slabosti ljudskoj uvijek bi za tije vrijeme težila, da ogromnu onu moralnu silu, koja u vrhovnoj moći crkvenoj leži, na svoju korist obrati, što bi štete neizmjerne ne samo za crkvu nego i za sav svijet bilo.

Zato raspri, koja se je u tomu obziru porodila, ne samo crkveni ljudi nego i isti najučćeniji i najslobodoumniji državoslovci dokazuju, da u Rimu državna i crkvena moć sjedinjena baš upravo stoga biti mora, da u ostalom svijetu razdvojena ostaje, bez čega sloboda najprvoga svoga uvjeta lišena ostaje.

Kada dakle crkva o svojoj slobodi i o neodvislosti vrhovnoga pastira i zatočnika svoga radi, nitko se na svijetu toga plašiti nema; pače svakomu je dužnost potpunim povjerenjem pratiti nastojanje crkveno.

Pratimo ga i mi, poljubljena braćo u Isusu, tije čuvstvom i molimo Boga, da saboru sretno za rukom pođe svetu svoju zadaću riješiti. Poučavajmo puk naš tumačeći mu plemenite svrhe, koje će sabor pred očima imati. Recimo mu, da se od sabora svakomu dobru nadati imamo. Pa buduć da sabor sav svijet zastupa i da će se odluke njegove u svemu svijetu vršiti, pozovimo ga da djelovanje saborsko preteče i prati molitvom svojom. Svaki od nas i najmanji može i mora doprinijeti nešto do toga, da sabor uspješniji i plodniji bude, jedan ovim, drugi drugim sredstvom, a svi pobožnim srcem i vrućom molitvom našom.

Istina je sveta, da je saboru Duh sveti obećan, ali zato ipak **molitva pravovjernih** mnogo doprinijeti može k tomu, da darovi Duha svetoga obilniji budu. I apostoli su imali obećanje-Isusovo, da će ih Duh sveti okrijepiti, pa se ipak štije o njima, da su u svetomu blagovalištu sveudilj posteć i moleć Duha svetoga očekivali. Pače nije bez velike znamenitosti, da se je u sredini njihovoj tada nalazila Majka božja, odvjetnica svijeta, koji se je onda sav u njezinoj svetoj osobi i njezinom srcu i molitvi odzivaio.

Ah, sretna ona okolnost, da će se sabor vatikanski otvoriti ove godine na dan neoskvrnenog začeca Majke božje budi nam zalogom, da će se ona svetim odvjetništvom svojim u njegovoj sredini nalaziti i od Sina svoga isprositi milost: da kakogod je negda iz blagovališta svetoga nov život za svijet sav pristekao, tako da će i sad djelovanje saborsko svemu svijetu povod biti novoga, svetoga i blagotvornoga života.

S druge strane pak budi to isto i nama i puku našem povod, da saborsko djelovanje pobožnim srcem, čistim životom i vrućom molitvom sveudilj pratimo. Na to nas poziva i sv. Otac okružnicom svojom na sve biskupe danom. A da naše molitve plodovitije budu nove nam znake svoje očinske ljubavi i apostolske skrbi tijem pruža, da svim pravovjernicima potpuno grijeha oprostjenje u slici sv. Jubileja daje, koji se od sada i za vrijeme sabora čisto i potpuno ispovjedili budu i svetu pričest primili i ostale uvjete, koji se posebice priopćuju, ispunili budu.

Veliko je veselje, poljubljena braćo u Isusu, bilo onih sluga evandeoskih, kojima je otac obitelji jedan dio duga njihovoga otpustio; koliko naše i puka našega veselje biti mora, kad nam se prilika tako lijepa pruža da dušu našu očistimo, da sa dugom vjekovitim ne samo jedan dio nego sav dug vremeniti za grijeha naše božjoj pravdi iscijelimo i da okrijepivši se kruhom nebeskim i s Jaganjcem božjim sjedinjeni, čisti i neporočni k srcu božjemu pristupimo i milosti obilne za crkvu božju, za mir svijeta, za napredak svoga naroda, svoje obitelji i svoj vlastiti isprosimo.

Od Vaše, braćo i prijatelji, revnosti nađam se, da će puk Vašoj skrbi izručen, ako i ne sav, što bi vrlo željeti bilo, a ono barem u velikom broju te božje blagodati vrijednim i dostojnim se ukazati.

Ovdje u Đakovu općenita molitva i pohađanje crkvi imati će mjesto u rujnu na dan porodenja prvi put, a drugi put na dan sv. Imena Marijinoga.

Željati bi bilo da u cijeloj biskupiji to isto biva, da združeni vezom jedne te iste vjere i ljubavi, združeni ostajemo i vezom jedne pobožnosti i molitve u jedno ter isto vrijeme. Ako bi međutim koji od braće mislio, da bi se ista pobožnost u drugo vrijeme većim uspjehom obaviti mogla, prosto im je to; samo ima to prije amo javiti, da mu se nakana odavle odobri i potvrdi.

Sad mi dopustite, da još jednu stvar ovom prilikom napomenem.

Znade se, da gradimo novu crkvu stolnu. U našem narodu ništa ljepšega i umjetnijega u tom obziru nema; a što je negda bilo, to je nezgoda vremena i tursko barbarstvo uništilo. Ja sam želio, da nam barem prvostolna crkva, majka i glava svih ostalih u biskupiji, lijepa i uzorna bude. Da naš siromaški puk barem u crkvenom središtu svome nađe crkvu tako lijepu i urešenu, da mu ne samo um i srce k Bogu digne, nego i čut njegovu oplemeni. Djelo je hvala Bogu, pored svih teškoća, dosta dobro napredovalo. Ove će godine lađe i tako zvana apsida pod krov doći, a na godinu ako Bog da cijelo tijelo zgrade gotovo biti. Ali ko što to obično biva troškovi se svaki dan više uzmažaju i daleko nadmašuju prvobitni proračun. Bojati se bez izdašne pripomoći od Vas, braćo, i od puka našega da ne zapnemo i da nam se ne dogodi ono što evangeoskomu onomu graditelju, koji je toranj svoj do pola saziđao, pak onda iznemogô. Zato Vas ovim molim, da i Vi, što samo koji više može, doprinašate na tu svrhu i da puk Vaš svakom prilikom na to nukate. Ako ne bi to prije učiniti mogli, meni se čini da je tomu sveto vrijeme jubilejsko najsposobnije: jer smo tada upravo, kad od Boga najobilnijih darova primamo, osobitim načinom obvezani milosrdni biti.

Radi se, kô što se samo po sebi razumije, o stvari koja se nas sviju tiče, koji na jedno tijelo i na jednu biskupiju spadamo. Crkva katedralna nijednome koji na biskupiju spada, tuda biti ne smije. Vjera sveta i ponos naš narodni zahtijeva, da joj po mogućnosti u pomoć pritečemo. Mnogomu pobožnomu kršćaninu i to će možebiti povodom biti da darovnikom svoje majke stolne crkve bude, budući da je to siguran način ne samo za jedan čas nego nauvijek za se i za svoje dionikom postati svih onih molitava i svetih čina, koji se budu u tom hramu božjem obavljali.

Zato još jedan put molim braću, da puk svoj svakom prilikom na to nukaju. Od primjera i revnosti svećenstva dakako da sav uspjeh zavisi.

U tu svrhu naređujem, da se svakom prilikom i zgodom kad se puk u parohijalnoj ili u filijalnoj crkvi u većem skuplja, po propovjedniku opomene i ponuka da što god za svoju stolnu crkvu doprinese. U tu svrhu ima se za svaku crkvu posebna skrinjica (piksa) načiniti i s naslovom »Za katedralnu crkvu u Đakovu« priskrbiti.

Kad god se svećenstvo kojom prilikom mnogobrojnije sastane, vicearcidjakon ili stariji koji svećenik nek braći na um dovede crkvu stolnu i nuždu njezinu.

Vicearcidakoni imaju svaka tri mjeseca novac koji unišao bude primiti i amo u diecezansku kancelariju poslati.

Što se svećenika i osobitih možebit u puku darovatelja tiče, njihova imena i prineske amo vicearcidakon javiti ima, da se za njih kano osobite crkve dobročinitelje Bogu molimo.

Riječ u jednu: odličniji svećenici, vicearcidakoni nek se ostalomu svećenstvu, a cijelo ostalo svećenstvo nek se puku u tom

obziru na čelo postavi i sve mjere poprimi, da naša namjera isprazna ne ostane.

Učinite to molim Vas, braćo, Bogu i vjeri i crkvi i puku za ljubav i nešto barem i biskupu Vašemu za ljubav, koji Vas iskreno sve ljubi, blagoslov Vam svoj dijeli i da se za njega Bogu molite prosi.

Na Petrovdan 1869.

Josip Juraj
Biskup

*

Strossmayer je sam u ovoj okružnici čisto i bistro označio svoje stanovište u raznim pitanjima, koja su bila aktuelna u vrijeme vatikanskog sabora, a nisu manje aktuelna ni u naše doba. On je i inače, i prije i poslije vatikanskog sabora dao tako jasnih izjava o posluhu i poštovanju prema Sv. Ocu papi; ali su ipak ove njegove izjave u tom pogledu osobito važne s razloga, što je u njima očit dokaz Strossmayerove spremnosti, da i u vatikanskom saboru ostane dosljedan u svom uvjerenju o vrhovnoj glavi, kao što je uistinu i ostao. (Vidi o tom opširno u mojoj radnji: Biskup J. J. Strossmayer u vatikanskom saboru. Izdala Hrvatska Bogosl. Akademija. Svezak XII., Zagreb 1929.).

